

רשומות

הצעות חוק

6 במאי 1985

1731

ט"ו באייר התשמ"ה

עמוד

201

חוק הבטחת הכנסה (תיקון), התשמ"ה-1985

מתפרסמת בזה הצעת חוק מטעם הממשלה:

חוק הבטחת הכנסה (תיקון), התשמ"ה-1985

1. בסעיף 1 לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980¹ (להלן — החוק העיקרי) — תיקון סעיף 1 (1) לפני הגדרת "גימלה" יבוא:
- "אלמנה" — לרבות מי שמשתלמת לה קיצבת שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח;

דברי הסבר

איש ואשה החיים ביחד, ואינם נשואים, אינם נחשבים לענין החוק העיקרי כבני זוג. בהקשר של הבטחת הכנסה נראה שבדרך כלל גם אין מקום לראותם כבני זוג, כי הדבר עשוי לפגוע בזכויותיה של הידועה או הידוע בציבור. עם זאת, ישנם מצבים שהסדר זה מעורר בעיות. כך למשל, אם לשניים אלה, החיים ביחד, יש ילדים משותפים, אין זה סביר שלא להתנות זכאות האשה לגימלה בזכאות הגבר עמו היא חיה או שלא להתחשב בהכנסותיו, שכן במקרה זה

סעיף 1 חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1981, קבע מספר הוראות בקשר לבני זוג, שעיקרן הן: הזכאות לגימלה של כל אחד מבני זוג מותנית בכך שמתקיימים גם בן זוג הנאי הזכאות (סעיף 4(א) לחוק); לבני זוג הזכאים לגימלה משולמת גימלה אחת בלבד, בשיעור המשתלם לפי התוספת לשני בני זוג, בהתאם להרכב משפחתם (סעיף 6(א)); מי שיש לו בן זוג, תהיה הכנסתו לענין החוק צירוף הכנסתו והכנסת בן זוגו (סעיף 11).

1 ס"ח התשמ"א, עמ' 30.

"בני זוג" — לרבות איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, אם מתקיים בהם אחד מאלה —

(1) האשה היא אם לילד, שהאיש הוא אביו;

(2) משתלמת או השתלמה לאחד מהם, בהתאם לחוק הביטוח, תוספת תלויים בעד משנהו."

(2) במקום הגדרת "יחיד" יבוא:

"יחיד" — מי שאין לו בן זוג;".

2. בסעיף 2(א) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (5), אחרי "חמש שנים" יבוא "הנמצא עמה" ואחרי "מספר ילדים" יבוא "הנמצאים עמה";

(2) בפסקה (6), במקום "בהחזקתה" יבוא "עמה ובהחזקתה".

3. בסעיף 5(ג) לחוק העיקרי, המלים "בשיעור הרגיל" — יימחקו.

דברי הסבר

להשלמת הכנסתה בנוסף לקיצבה המשולמת לה מכוח חוק הביטוח, היא תיחשב לבעלת אותו מעמד שבשלו היא מקבלת את הקיצבה העיקרית.

סעיף 2 (א), (5) ו-(6) לחוק העיקרי קובע: "א" תושב ישראל שמלאו לו שמונה עשרה שנים זכאי לגימלה, בכפוף להוראות חוק זה כל עוד מתקיים בו אחד מתנאים אלה:

(5) היא אם שבהחזקתה ילד אחד שלא מלאו לו חמש שנים, או שבהחזקתה מספר ילדים אשר לצעיר שבהם טרם מלאו עשר שנים;

(6) היא אלמנה ואם לילד הנמצא בהחזקתה;".

מטרת ההוראות האמורות היתה להעניק זכאות לגימלה להבטחת הכנסה, ללא צורך במבחן תעסוקה, לאם שיש לה ילדים כאמור, כדי שתוכל לטפל בילדיה. ואולם, פסקאות אלה חלות גם על אמהות לילדים שכלל אינם נמצאים בבית אמם ואינם מטופלים על-ידה כגון כשהם שוהים בפנימיה, וזאת משום שמבחינה משפטית הילד הוא ב"החזקתה" של האם. לפיכך, מוצע לתקן פסקאות אלה ולהבהיר שהפטור ממבחן תעסוקה יינתן רק לאם שילדיה נמצאים עמה בפועל.

סעיף 3 סעיף 5(ג) לחוק העיקרי קובע, ש"זכאי ששולמה לו גימלה בשיעור הרגיל במשך עשרים וארבעה חודשים, תשולם לו גימלה בשיעור המוגדל החל בחודש העי"רים החמישה...". ואולם, זכאי ששולמה לו גימלה בשיעור המוגדל ולאחר מכן חל שינוי שגרים להקטנת הגימלה לכדי שיעור רגיל,

משולמת לאשה ולילד גימלה להבטחת הכנסה, אף אם הגבר עמו היא חיה, אבי ילדה, הינו אמיד ואף אם למעשה הוא נושא בתוצאות כלכלתם.

לפי חוק הביטוח הלאומי, אשת הידועה בציבור כאשתו של מבוטח היא גרה עמו נחשבת לאשתו והמבוטח זכאי לקבל בעדה תוספת תלויים לקצבת הוקנה או לקצבת הנכות המשתלמת לו, כאילו היתה אשתו (דבר זה נכון גם לגבי גבר הידוע בציבור כבעלה של המבוטחת והוא גר עמה). לפיכך, לגבר הזכאי לקצבת זקנה ולתוספת עבור בת זוגו, משתלמת קצבה זוגית בשיעור של 24% מהשכר הממוצע. ואולם, אם הם נזקקים להשלמת הכנסתם, מעבר לקצבת על פי חוק הביטוח, הרי שלפי החוק העיקרי אין לראותם כבני זוג, ולפיכך תשולם לכל אחד מהם גימלה נפרדת, ויוצא שמכספי קצבאות וגימלאות הם מגיעים להכנסה בשיעור של 45% או 50% מהשכר הממוצע במקום לסכום של 37.5% מהשכר הממוצע, שהוא שיעור הגימלה המשתלם לפי החוק העיקרי לשני בני זוג. תוצאה זו אינה מתיישבת עם כוונת החוק, שהיא סיפוק הכנסה המספיקה כדי מחייה לתא המשפחתי, ברמה כפי שנקבעה בחוק. לפיכך מוצע, שגם לענין החוק העיקרי, במקרים המפורטים בסעיף 1, יראו אותם כיחידה משפחתית אחת.

אשה שהיתה ידועה בציבור כאשתו של אדם, וגרה עמו, ואותו אדם נפטר, נחשבת כאלמנה לפי חוק הביטוח ובהתקיים התנאים שנקבעו בחוק היא זכאית לקיצבת שאירים או קיצבת תלויים. מצע לקבוע שגם לענין החוק העיקרי, במקרה שהיא זכאית

תיקון סעיף 9

4. בסעיף 9(א) לחוק העיקרי, אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) הכנסת ילדו של הזכאי הנמצא בהחזקתו, למעט הכנסת הילד לפי סעיף (1)2 או (2) לפקודה."

תיקון סעיף 12

5. בסעיף 12(א) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (1), בסופה יבוא: "אם הוא יחיד, וסכום השווה ל-17% מהשכר הממוצע מהכנסתו כאמור אם יש לו בן זוג או שבהחזקתו ילד";
(2) בפסקה (3), בסופה יבוא: "אם הזכאי הוא יחיד, וסכום השווה ל-17% מהשכר הממוצע מהכנסתו כאמור אם יש לזכאי בן זוג או שבהחזקתו ילד."

החלפת סעיף 17

6. במקום סעיף 17 לחוק העיקרי יבוא:

17. (א) אדם החייב על פי כל דין או הסכם במוזנותו של מי ששולמה לו או בעדו גימלה, רשאי המוסד לביטוח לאומי לתבוע ממנו פיצוי על הגימלה ששילם או שהוא עתיד לשלמה.

דברי הסבר

(3) סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — מהכנסה שמקורה בקיצבה המשולמת מכוח חיקוק דיני חוק, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה, למעט קיצבה לפי חוק הביטוח.

(ב) סכום ההכנסה שינוכה לפי סעיף קטן (א)1 ו- (3) לא יעלה על סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — ליחיד, ועל סכום השווה ל-17% מהשכר הממוצע — ליחיד שבהחזקתו ילד או לשני בני זוג."

בהתאם לנוסחו של סעיף זה, ניכוי בשיעור השווה ל-17% מהשכר הממוצע ניתן רק אם מדובר בהרכב משפחה של יחיד שבהחזקתו ילד או שני בני זוג, וההכנסה היא משני מקורות.

מוצע לתקן את הסעיף באופן שיאפשר מתן ניכוי מוגדל, בשיעור השווה ל-17% מהשכר הממוצע, במקרה שמדובר בהרכב משפחה הכולל יותר מיחיד, וזאת גם אם מדובר בהכנסה ממקור אחד בלבד.

יוצא שהתקופה בה קיבל גימלה בשיעור המוגדל אינה נחשבת לצורך הגדלת הגימלה לפי סעיף זה. מוצע להבהיר, שתקופת קבלת הגימלה היא תקופת אג' להגדיל את הגימלה, ולא שיעור הגימלה ששולמה.

סעיף 4 מטרת החוק העיקרי היא לספק לתא המשפחתי הכנסה המספיקה כדי מחיה, בשיעור שנקבע בחוק. לפיכך, לצורך קביעת הזכאות לגימלה או שיעורה נקבעו בחוק הוראות להתחשבות בהכנסות שיש לזכאי לגימלה או לבן זוגו. ואולם, אם לילד מילדי המשפחה יש הכנסות, משולמת הגימלה ג' להביא בחשבון הכנסות אלה. מצב זה מביא לתוצאה אבסורדית שבה יתכן ומשולמת בעד הילד קיצבת שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח, או משולם בעדו תשלום לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב—1972, או תשלום אחר, ובנוסף לכך משולמת למשפחה מלאה הגימלה להבטחת הכנסה, ללא התחשבות בתשלום האחר. מוצע לתקן מצב זה.

סעיף 5 סעיף 12 לחוק העיקרי קובע לאמור:
"ניכויים

12. (א) בחישוב ההכנסה לענין סעיף 5 ינוכו —

(1) סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — מהכנסתו של כל עובד או עובד עצמאי מהמקורות המפורטים בסעיף (1)2 ו- (2) לפקודה;

(2) סכום השווה ל-40% מהכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף (1)2 ו- (2) לפקודה, לאחר שנוכה ממנה הסכום האמור בפסקה (1);

סעיף 6 סעיף 17 לחוק העיקרי קובע:

"שיפוי מאת החייב במוזנות

17. אדם החייב על פי כל דין או על פי הסכם במוזנותו של מי ששולמה לו או בעדו גימלה, חייב לשפות את המוסד לביטוח לאומי על הגימלה ששולמה, זולת אם הורה בית הדין לעבודה הורה את אחרת."

בהתאם לנוסח זה, על בית הדין לעבודה לדון בתביעת המוסד לביטוח לאומי לשיפוי, ולענין זה

(ב) הזכאי לגימלה חייב להושיט כל עזרה ולנקוט כל פעולה סבירה כדי לסייע למוסד לביטוח לאומי במימוש זכותו לפי סעיף זה, ולא יעשה כל פעולה העלולה לפגוע בזכויות המוסד לביטוח לאומי לפי סעיף זה, או למנוע בעד מימושה.

(ג) בית המשפט המוסמך לדון בתביעת המוסד לביטוח לאומי לפיצוי לפי סעיף זה הוא בית המשפט המחוזי; ואולם אם בית דין דתי דן בזכויותיו למוזנות של מי ששולמה לו או בעדו גימלה, יהא אותו בית דין מוסמך לדון גם בתביעת המוסד לביטוח לאומי לפי סעיף זה."

תיקון סעיף 23 האמור בסעיף 23 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא :

"(ב) על אף האמור בסעיף 135(א) לחוק הביטוח, גימלה בשיעור הרגיל אינה ניתנת להעברה, לערבות או לעיקול בכל דרך שהיא, אף לא לשם תשלום מוזנות המגיעים מהזכאי לגימלה לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך."

תיקון סעיף 26 בסעיף 26 לחוק העיקרי, במקום "לרבות תביעה לשיפוי כאמור בסעיף 17" יבוא "למעט תביעה כאמור בסעיף 17."

דברי הסבר

לגימלה לפי פסק דין של בית משפט או של בית דין מוסמך.

בהתאם לנוסח זה, ניתן לעקל גימלה להבטחת הכנסה לשם תשלום מוזנות. ואולם, הגימלה להבטחת הכנסה ניתנת לזכאי רק לאחר שהוכיח שאין לו הכנסה ממקורות עצמיים, המספיקה כדי מהיה. מכאן, ששיקול הגימלה עלול להשאיר את הזכאי ומשפחתו ללא כל מקור הכנסה. לפיכך מוצע שלא לאפשר לעקל גימלה בשיעור רגיל, אף לא לשם תשלום מוזנות.

סעיף 8 לחוק העיקרי קובע, כי לבית דין אזרחי לעבודה תהיה סמכות ייחודית לדון ולפסוק בכל תובענה לפי חוק זה ובכל הנוגע ממנו, "לרבות תביעה לשיפוי כאמור בסעיף 17". התיקון המוצע בסעיף זה מתבקש לאור האמור בסעיף 6 המוצע.

עליו לבדוק אם אומנם חייב הנתבע במוזנותו של מי ששולמה לו או בעדו גימלה, וכן לקבוע את גבול החיוב, שכן אין המוסד יכול להיפרע מהחייב אלא עד לתקרת חיובו לשאת במוזנות. מוצע לקבוע שהסמך כות לדון בתביעת המוסד לביטוח לאומי בנושא זה תהיה לאותן ערכאות המוסמכות לדון בנושא המוזנות (בית המשפט המחוזי או בתי הדין הדתיים). כמו כן, מוצע להתאים את נוסח הסעיף לנוסחו של סעיף 150 לחוק הביטוח.

סעיף 7 לחוק העיקרי קובע כי לענין החוק יחולו סעיפים שונים מחוק הביטוח הלאומי, וביניהם גם סעיף 135, הקובע כי זכות לגימלה כסף אינה ניתנת להעברה, לערבות או לעיקול בכל דרך שהיא אלא לשם תשלום מוזנות המגיעים מהזכאי